

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Н. В. ДМИТРІЄВА

Наталія Володимирівна Дмитрієва, старший викладач Національного транспортного університету

ЗАХОДИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Фінансовий вплив на зовнішньоторгові операції забезпечується системою різноманітних митних та цільових зборів, податків та зборів (крім митних), які стягаються при ввезенні товарів. Заходи фінансового впливу іншими словами ще називають паратарифними заходами. Вони широко використовуються в регулюванні зовнішньої торгівлі, суттєво впливаючи і створюючи перепони на шляху імпортних товаропотоків. Особливістю заходів нетарифного регулювання адміністративно-економічного характеру є те, що вони використовуються в процесі фінансової діяльності митних органів України. Всі вони виступають доходами бюджетної системи країни і одночасно здійснюють регулюючий вплив на сферу зовнішньої торгівлі.

Правова природа даних заходів зумовлена тим, що фінансові відносини, які складають зміст фінансової діяльності держави, безпосередньо визначаються економікою і є різновидом економічних відносин, а точніше тією частиною економічних відносин, яка має вартісну форму¹. Їх застосування базується на аналізі економічних законів розвитку суспільства, а саме еволюції зовнішньоекономічної діяльності.

Дослідженням даного питання займалися Ю. В. Бороздин, В. І. Рибалкіна, О. П. Киреєв, В. Г. Свихунов, О. П. Козирин, Р. О. Шепенко, М. В. Карасева, О. Ю. Бакаєва, Н. М. Артемов, Г. Г. Ячменев, І. С. Гринько.

Актуальним сьогодні є те, що дана група заходів безпосередньо впливає на ціну товару, як вартісну суму, яку хоче отримати продавець і готовий заплатити покупець. Податки та збори – це конкретні економічні ціноутворюючі фактори, які «визначаються особливостями продукції, умовами її виробництва та реалізації»². Включення їх сум у розмір ціни товару пояснює економічний характер досліджуваних заходів.

Загальносвітова тенденція до лібералізації зовнішньої торгівлі створила явище викиду на внутрішні ринки тієї чи іншої країни імпортного товару по ціні, більш низькій, ніж ціна на аналогічний вітчизняний товар. Така політика спрямована на підрив внутрішнього товаровиробника та нанесення значних збитків інтересам держави. Іноземні товаровиробники збувають на внутрішньому ринку свій надлишковий товар за демпінговими цінами нижче його собівартості. Ціль такого збутия полягає в захопленні монопольного становища з наступним підвищеннем ціни.

Метод фінансової нетарифної торгової політики, що полягає в просуванні товару на зовнішній ринок за рахунок зниження експортних цін нижче нормального рівня цін, що існує в цих країнах, є демпінгом. Головна мета демпінгу – завоювати монопольне становище на зовнішньому ринку збути³.

Демпінг як фінансовий метод нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі може набувати різних форм. Так **спорадичний демпінг** – епізодичний продаж зайвих запасів товарів на зовнішній ринок за заниженими цінами. Відбуваються тоді, коли внутрішні обсяги виробництва товару перевищують місткість внутрішнього ринку і перед компанією встає дилема – або взагалі не використовувати частину виробничих можливостей і не робити товар, або зробити товар і продати його за більш низькою, ніж внутрішня, ціні на зовнішній ринок. У той же час **навмисний демпінг** – це спланована тимчасова цінова політика, головна мета якої – усунення будь-яких конкурентів та встановлення монопольних цін на даний товар на зовнішньому ринку. Постійний демпінг передбачає постійне насичення зовнішнього ринку товарами за цінами, нижчими від тих, що утворились на даному ринку на певний товар. У разі експорту товарів за цінами, що перевищують ціни внутрішнього ринку, утворюється зворотний демпінг. Зустрічається вкрай рідко, звичайно в результаті непередбачених різких коливань курсів валют. У разі зустрічної торгівлі двох країн одним товаром за зниженими цінами утворюється взаємний демпінг. Зустрічається також рідко в умовах високої монополізації внутрішнього ринку певного товару в кожній із країн.

Виходячи із зазначеного більшість країн почали застосовувати тактику, яка полягає у відгородженні власної економіки від згаданого негативного впливу. Для цього необхідне застосування заходів економічно-

го характеру. Захист податками необхідний для зменшення залежності від коньюктури на світових ринках одного чи двох видів продукції, забезпечуючи більшу внутрішню стабільність.

Основною метою застосування заходів адміністративно-економічного характеру є *захист внутрішнього ринку*.

Антидемпінгові мита почали застосовуватися у світовій торгівлі ще в кінці ХХ століття як реакція на здатність монополій, що формуються подолати митні бар'єри шляхом зниження ціни. При цьому інтереси будь-якої держави полягають в тому, щоб зовнішньоторговельні зв'язки здійснювали стабілізуючий вплив на економіку країни, були фактором її зростання і позитивних структурних зрушень. Тому викид на внутрішній ринок товару за заниженими цінами оцінюється вітчизняними виробниками досить негативно. Для боротьби із даним явищем держави використовують цінові заходи за допомогою яких вартість імпортного та вітчизняного товару вирівнюється⁴.

Захисні мита необхідні для того, щоб надати можливість затвердитися новим галузям вітчизняної промисловості. Тимчасовий захист молодих національних фірм від жорсткої конкуренції більш зрілих і тому на даний момент більш ефективних іноземних фірм дозволяє галузям, що розвиваються зміцніти і стати ефективними виробниками.

Обмеження строку дії антидемпінгового мита є досить важливою позицією, оскільки раніше багато країн, включаючи США, одного дня встановивши антидемпінгове мито, зберігали його протягом десятиліть, не дивлячись на зміну ситуації на внутрішньому ринку і поведінку експортера. Віднині після закінчення гравничного строку дії антидемпінгові заходи автоматично припиняються, якщо підприємці країни, що імпортує, не подадуть нової обґрунтованої заяви про демпінг та збитки, відповідно до якої розпочнеться нове розслідування.

Застосування заходів такого роду «пов'язане з існуванням одночасно трьох обставин»:

- 1) факту ввозу товарів на митну територію країни імпорту за ціною більш нижчою, ніж їх нормальна ціна, яка склалася на момент ввозу в країні експортера;
- 2) наявність матеріальних збитків чи загрози їх нанесення;
- 3) причинного зв'язку між ввезенням таких товарів з однієї сторони і нанесенням (загрозою нанесення) матеріальних збитків вітчизняним виробникам подібних товарів або блокуванням організації чи розширенню виробництва подібних товарів в країні імпорту з іншої сторони⁵.

Зазначені обставини підлягають доказуванню в результаті проведення розслідування на основі інформації, наданої заявником (українським виробником безпосередньо конкуруючого товару).

Разом з тим, під час застосування антидемпінгових податків часто вчиняються протиправні дії. Тоді антидемпінгове мито із засобу боротьби з недобросовісною комерційною практикою стає інструментом невиправданого протекціонізму, тобто боротьби з небажаними для місцевих товаровиробників більш конкурентним іноземним товаром. Такі дії звичайно наносять значні збитки кінцевим споживачам.

Проблема вирішення питання демпінгу полягає в тому, що існують різні причини заниження ціни товару, що експортується. Зокрема, однією з таких причин, дійсно може бути умисна цінова політика експортера, який прагне будь-яким шляхом проникнути на новий іноземний ринок чи розширити позиції на цьому ринку за рахунок витіснення конкурента. Проте можуть бути й інші причини: занижений курс національної валюти, зведення витрат по заробітній платі до мінімуму (коли, наприклад, використовується праця неповнолітніх чи ув'язнених) чи, навпаки, завищена внутрішня ціна товару. Відповідно демпінг не завжди виступає наслідком протиправних дій експортера, а може бути підсумком обставин, що об'єктивно склалися.. Таким чином, кожен окремий випадок «підозрілої ціни» імпортного товару потребує з'ясування всіх причин.

З метою отримання рівноправного статусу міжнародній економічній спільноті та уніфікації економічного законодавства відповідно до міжнародно-правових принципів було прийнято Антидемпінговий кодекс, до складу якого входили закони: «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидуючого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україні» та інші. Метою його прийняття було:

- 1) припинення правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) застосування заходів відповідальності на дискримінаційні дії компетентних органів іноземних держав;
- 3) захист національного товаровиробника від демпінгового та субсидуючого імпорту, який завдає шкоди.

Питання про місце податку на додану вартість (ПДВ) та акцизів у системі заходів державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності до нині залишається відкритим, так як воно чітко не встановлене законодавцем.

Більшість авторів схиляються до думки, що непрямі податки складають систему заходів нетарифного регулювання адміністративно-економічного характеру. Існує позиція, відповідно до якої ПДВ, акцизи та митні збори відносяться до квазітарифних інструментів, «використання яких формально не пов'язане з регулюванням ЗЕД, проте на практиці здійснює на неї суттєвий вплив»⁶.

Особливі місце ПДВ та акцизів у структурі митного права полягає в тому, що вони одночасно входять в систему митних платежів та виступають в якості заходу нетарифного регулювання адміністративно-економічного характеру. Не применшуючи значення цих фінансово-правових інструментів державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності, вважаємо, що їх потрібно включити до групи заходів адміністра-

тивно-економічного характеру в силу того, що вони виступають в якості фінансового бар'єру на торгових шляхах і виражуються в матеріальних витратах, які покладаються на суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Нині доведено, що даному заходу притаманна не лише фіiscalна, а й регулятивна функція. ПДВ та акцизи, які накладаються на товари, що імпортуються виконують дві функції:

1) регулюють зовнішньоекономічну діяльність з метою створення рівних умов для конкуренції вітчизняних та імпортних товарів на внутрішньому ринку;

2) сприяють поповненню доходної частини державного бюджету.

Отже, підсумовуючи викладене слід зробити наступні висновки: заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності адміністративно-економічного характеру мають суттєве значення для доходної частини державного бюджету. Зі всіх нетарифних обмежень лише вони в повній мірі зараховуються в бюджет держави і допомагають ефективному здійсненню митними органами фіiscalної функції. Правова природа зазначених заходів об'єднує такі різновиди, як митний характер (при використанні захисних мит), податковий характер (при застосуванні ПДВ), а також характер, який притаманний зборам як формі обов'язкових платежів.

¹ Бороздин Ю. В. Стоимостные отношения в социалистической экономике. – М., 1988. – С. 4.

² Международные экономические отношения: учебник для вузов / Под ред. В. Е. Рыбалкина. – М., 2001. – С. 329.

³ Чиреев А. П. Международная экономика: в 2 ч. Учебное пособие для вузов. – М.: 1997. – Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. – С. 68.

⁴ Свищунов В. Г. Таможенно-тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности: Учеб. пособие. – М., 2004. – С. 16.

⁵ Козырин А. Н., Шепенко Р. А. Конкуренция на международных рынках и антидемпинговое регулирование. – М.: Спарк, 1999. – С. 39-40.

⁶ Козырин А. Н. Правовое регулирование таможенно-тарифного механизма (сравнительно-правовое исследование): Дис... д-ра юрид. нак. – М., 1994. – С. 4.

Резюме

У статті дослідженні питання впливу заходів нетарифного регулювання адміністративно-економічного характеру на ціну товару та аналізується їх значення для доходної частини державного бюджету.

Ключові слова: зовнішньоторгові операції, заходи, демпінг, ціна, митні платежі.

Résumé

В статье исследуются вопросы влияния мероприятий нетарифной регуляции административно-экономического характера на цену товара и анализируются их значения для доходной части государственного бюджета.

Ключевые слова: внешнеторговые операции, меры, демпинг, цена, таможенные платежи.

Summary

In the article the questions of influence of measures of the untariff adjusting of administratively-economic character are investigated on the cost of commodity, and analyzed their values for profitable part of the state budget.

Key words: foreign trade operations, measures, dumping, price, custom payments

Отримано 19.07.2010

Н. Л. ОМЕЛЬЧЕНКО

Наталія Леонідівна Омельченко, молодший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

НАПРЯМИ ТА ВИДИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, ГЕТЬМАНАТУ ТА ДИРЕКТОРІЇ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Однією з найголовніших ознак демократичного розвитку суспільства і держави є функціонування парламенту – органу загальнонародного представництва, головним призначенням якого є законотворення. Від того, наскільки ефективно парламент виконує своє функціональне призначення, безпосередньо залежить якість прийнятих ним законів.